

Бр. пр.	Број	Прилог	Број
06	61202-1594	1-23	

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Иницијатива за доделу почасног доктората

Универзитета у Београду

Његовој Узоритости др Кристофу кардиналу Шенборну,

надбискупу бечком и митрополиту Бечке црквене покрајине

Част ми је и пријатна дужност да, на основу одлуке Наставно-научног већа Православног богословског факултета, са седнице одржане 25. априла текуће године, доставим Сенату Иницијативу за доделу почасног доктората Београдског универзитета Његовој Узоритости др Кристофу кардиналу Шенборну (рођен 1945.), надбискупу бечком и митрополиту Бечке црквене покрајине.

Његова узоритост је један од најзначајнијих савремених римокатоличких теолога, али и један од најугледнијих и најутицајнијих теолога у целокупном хришћанском свету. Кардинал Шенборн је у свом богатом и студиозном опусу дао изузетно дубок и упечатљив допринос проучавању патристичке мисли и ранохришћанске епохе и успостављању егзистенцијалне везе ове мисли и епохе са савременим богословским темама и са савременом културом и академским истраживањима у домену друштвено-хуманистичких наука у целини. Његово минуциозно истраживање динамике и многостраности развоја ранохришћанског патристичког богословља и његовог односа према оновременом друштвеном окружењу, а нарочито позне антике и раног Средњег века (светски су познате и признате његове студије о Св. Софронију Јерусалимском, Св. Максиму Исповеднику и иконоборачкој кризи), представља оригиналан допринос разумевању процеса инкултурације, мисиолошких претпоставки, перспектива и дијалогског капацитета хришћанске мисли, са нарочито важним импликацијама и сугестијама за развој савремене теологије. Кардинал Шенборн је теолог који у себи спаја изузетно образовање и стручност, студиозно проучавање хришћанског патристичког наслеђа, препознавање тема и дискусија које имају нарочиту релевантност за савремени свет и међухришћански дијалог, коме је безрезервно посвећен већ читав низ деценија.

Научна и академска каријера кардинала Шенборна у великој мери била је мотивисана његовим нарочитим напорима и заинтересованошћу за интензивирање и поспешење богословског дијалога између Римокатоличке и Православне Цркве. Важан резултат његове посвећености дијалогу заснованом на заједничком ранохришћанском наслеђу

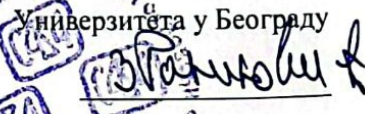
представља установљење репомираних бијеналних „Бечких патристичких скупова - Истраживачи из Источне и Западне Европе на изворима заједничке вере“ (Wiener Patristische Tagungen – Forcher aus dem Osten und Westen Europas an den Quellen des gemeinsamen Glaubens), који су настали као последица његове непосредне иницијативе и подршке.

Кардинал Шенборн је своје поштовање према Православљу и источном хришћанском Предању континуирано и делотворно пројављивао и својом несебичним и великодушним помагањем православним хришћанима у Аустрији, а нарочито верницима Српске Православне Цркве, са којом је он, у читавом низу деценија, неговао и развијао срдчан и братски однос. Целокупна научна и академска каријера, а нарочито његово црквено служење карактерише предан рад и залагање за обнављање јединства међу хришћанима, који су се манифестовали посредством његовог стручног и истраживачког рада, организовања платформи за богословски дијалог, учествовања у бројним дијалогским комисијама и посредством практичног пастирског старањем и доброчињења.

Овде, само укратко и делимично, поменута животна и академска постигнућа Његове Узоритости кардинала др Кристофа Шенборна у области патристичких истраживања, интердисциплинарне научне сарадње и међуцрквеног дијалога, и његово доказано и проверено пријатељство према Српској Православној Цркви и српском народу, чине га достојним да му Сенат Универзитета у Београду додели титулу почасног доктора нашег Универзитета.

Са изразима колегијалног уважавања и најбољим жељама,

Декан Православног богословског факултета

Универзитета у Београду

Проф. др Зоран Ранковић

Иницијатива за доделу почасног доктората Универзитета у Београду

Његовој Узорности др Кристофу кардиналу Шенборну,
надбискупу бечком и митрополиту Бечке црквене покрајине

Образложење

Бечки надбискуп др Кристоф Шенборн је истакнут и цењен римокатолички теолог, врло утицајан јерарх Римокатоличке Цркве и угледна црквена личност широм хришћанског света. У току своје дугогодишње научне и црквене каријере вршио је захтевне и одговорне функције како од домаћег тако и од општецрквеног значаја. У личности кардинала Шенборна обједињени су изврсна теолошка стручност, ванредна хуманистичка образованост, истанчан сензибилитет за уметност и културу и нарочита дипломатска вештина. Осим тога, он важи за изузетног познаваоца богословља Светих Отаца и Учитеља Цркве, као и литургијског и духовног живота Православне Цркве, из којих и данас црпи надахнуће за своју богословску и пастирску делатност. Велику наклоност према Православној Цркви показао је и сталним настојањем на унапређењу теолошког дијалога између две Цркве, али и пружајући конкретну и несебичну помоћ Православнима у Аустрији и свету, кад год је то било потребно. Ово нарочито важи за Српску Православну Цркву са којом негује срдчан и пријатељски однос.

Интересовање кардинала Шенборна за богословље и духовни живот Православне Цркве потиче из периода његових студија теологије у Паризу. У овоме граду млади доминиканац отац Кристоф упознаје високообразоване православне теологе, као и истакнуте римокатоличке интелектуалце, који су проучавали богословље и историју Православне Цркве. У таквом миљеу, али и у духу тек окончаног Другог ватиканског концила, који дубоко уважава православно богословско, литургијско, духовно и црквено-правно Предање (декрет *Unitatis redintegratio*, 14), он одабира за тему докторског рада личност св. Софронија, патријарха јерусалимског (550-638). О животу и богословљу овог знаменитог Светог Оца објављује јединствену историјско-теолошку студију (*Sophrone de Jérusalem. Vie monastique et confession dogmatique* [1972]), која показује висок степен разумевања и упечатљиву рецепцију византијског богословља. Наиме, у оквиру интензивног истраживања дела св. Максима Исповедника, отац Кристоф осветљава лик, дело, епоху и теолошку мисао овог знаменитог представника палестинског монаштва и Максимовог духовног учитеља и тиме знатно попуњава тадашњу празнину у познавању дела Св. Исповедника. С тим у вези, он реконструира сложени и драматични историјски контекст у коме се одвијао живот св. Софронија, богословска и духовна струјања тадашњег времена (превирања око монотелитства), бави се утврђивањем аутентичности Софронијевих списа и анализира најважније аспекте његовог учења: онтолошку разлику између појмова „личност“, „природа“ и „енергије“, „икономију“ Сина, нови „начин постојања“ људске природе у Христу, као и „синергију“ божанске и човечанске природе у „Тајни обожења“. Ова темељна начела православног богословља представљају кључ за разумевање теолошке мисли кардинала

Шенборна и играју важну улогу у његовом богословљу и пастирској делатности све до данас.

Рецепција светоотачке богословске мисли уследила је и у познатом кардиналовом делу о Христовој икони (*Die Christus-Ikone. Eine theologische Hinführung von Christoph Kardinal Schönborn*, [1984/21998]), које у основи представља његову прерађену „велику тезу“ (хабилитацију) (*L'icône du Christ: fondements théologiques élaborés entre le Ier et le IIe Concile de Nicée (325-787)* [1976¹, 1978² 1986³]). Јединственост овог дела се састоји у томе да се отац Кристоф у њему не бави естетским одликама византијске иконографије, већ поменуте тријадолошке, христолошке и сотириолошке појмове превасходно доводи у суштинску везу са њеним теоретским претпоставкама и историјским развојем. На тај начин он западном читаоцу чини приступачном и пријемчивом једну нажалост недовољно познату димензију европске културе. Ова студија се нарочито издваја свеобухватним, дијахроним и дубоким познавањем византијске црквене историје и сложене теолошке проблематике везане за иконоборачку кризу, као и богословља Светих Отаца, особито Атанасија Великог, Кападокијских Отаца, Кирила Александријског, Максима Исповедника, Јована Дамаскина, Никифора Цариградског и Теодора Студита. На основу детаљне анализе релевантних отачких изворâ, као и списа Јевсевија Кесаријског, Оригена и иконоборачких мислилаца, кардинал Шенборн изводи темељни закључак да теоретске и тематске претпоставке иконографске уметности првенствено зависе од христолошке аргументације. По православном поимању реч и слика, односно текст и уметност, не само да служе представљању Тајне спасења, него и уводе у остварење односа са Богом. Такође, он долази до закључка да у црквеној уметности богословско промишљање, литургијска пракса, мистичко искуство и уметнички израз не треба да буду одељени и затворени системи, већ да се у синергији међусобно надопуњују. С тим у вези, византијска иконографија би, по његовом мишљењу, могла да послужи као инспирација за савремену западну црквену уметност у изналажењу једног новог стваралачког израза, јер она није условљена разним ефемерним критеријумима, већ произилази из дубоког доживљаја унутарње слободе, Тајне постојања и Тајне спасења, који црквена уметност треба да пренесе.

Од поменутих Светих Отаца кардинал Шенборн се нарочито бавио проучавањем св. Максима Исповедника. Осим наведене студије о св. Софронију Јерусалимском, настале као плод ширег истраживања теологије св. Максима, професор Шенборн је као сауредник објавио зборник радова еминентног међународног научног симпозиона о св. Максиму Исповеднику, одржаног 1980. године у Фрибуру у Швајцарској (*Maximus Confessor. Actes du Symposium sur Maxime le Confesseur, Fribourg, 2-5 septembre, 1980* [1982]). Овај обимни и тематски разноврсни зборник, за кога су радове, између осталих, приложили Панајотис Христу, Ларс Тунберг и Јарослав Пеликан, приступа делу св. Максима из више угла. Прилози се најпре баве разјашњењем теолошких и философских предуслова Максимове мисли, затим тематизују текстолошке, лингвистичке и стилистичке аспекте у његовим делима, а највише простора је поклоњено христолошкој проблематици везаној за Икономију спасења, као и антрополошким, сотириолошким и есхатолошким питањима, која произилазе из Максимовог учења. Зборник се завршава прилозима о постхумном утицају св. Максима и вредновањем Максимовог дела у оквиру историје хришћанске мисли. Ова публикација представља незаобилазни приручник за све оне који се баве Максимовим богословљем. Да мисао овог Светог Оца не престаје да побуђује интересовање

истраживача сведочи и значајни међународни симпозион о св. Максиму одржан на нашем Богословском факултету 2012. године.

Током студија и академске каријере источна светоотачка мисао је знатно утицала на обликовање теологије кардинала Шенборна. У западном теолошком и културном окружењу, он је био један од интелектуалаца који су имали удео у истицању њене актуелности за међуцрквени дијалог, али и за проблеме са којима се сусреће савремени човек. У другом делу животног пута, који започиње његовим бискупским служењем, кардинал се враћа теолошким и философским аргументима из западноевропске мисаоне традиције. С тим у вези, он је нарочито заслужан за покретање иницијативе приближавања теологије и природних наука, уочивши потребу да оне надиђу историјски условљени однос суревњивости и, неретко, анимозитета, и сарађују где је то могуће.

Целокупна научна и академска каријера, а нарочито црквено служење кардинала Шенборна, одликују се преданим залагањем за јединство хришћана. У том смислу ваља посебно истаћи његово дугогодишње, плодотворно деловање на превазилажењу спорних теолошких питања и историјских потешкоћа између Православне и Римокатоличке Цркве у оквиру теолошког дијалога, чланства у теолошким комисијама и рада на Катихизису Католичке Цркве, у коме је приметна рецепција источне светоотачке мисли. Као упечатљив пример његовог залагања за зближавање Православне и Римокатоличке Цркве, овде може бити наведено одржавање реномираних „Бечких патристичких скупова“ посвећених богословљу Светих Отаца, које је кардинал Шенборн покренуо у сарадњи са професорком теологије Изабел де Андиа из Париза. Од 2001. до 2009. године одржано је пет симпозиона на којима су учествовали врхунски источни и западни стручњаци за светоотачко богословље. Они су својим научним истраживањем значајно помогли продубљивању разумевања светоотачке мисли, као и међуцрквеном приближавању, нарочито у периоду када је у званичном дијалогу између две Цркве дошло до стагнације. Научни радови са поменутих скупова објављени су под јединственим поднасловом „Истраживачи из Источне и Западне Европе на изворима заједничке вере“ у оквиру едиције „Бечке патристичке студије“, а за првих пет томова кардинал је написао пригодне предговоре. Иако он, као иницијатор, после 2009. године више није узимао активно учешће у овим скуповима, они се и даље редовно одржавају, тако да је последњи зборник радова, девети по реду, објављен 2019. године.

Изразито занимање за светоотачко богословље и искрено уважавање Православне Цркве кардинал Шенборн не показује само на научном пољу и у сфери међуцрквеног дијалога, већ и у виду конкретне подршке Православнима. Под његовим покровитељством основана је 2007. године у Бечу јединствена у свету Црквено-педагошка висока школа, која је, поред осталих смерова, нудила и три различита религијско-педагошка студијска програма римокатоличке, евангеличке и православне религијске педагогије (студијски програми су 2017. године подвргнути радикалној структуралној реформи). Тиме су Православни у Аустрији, од којих Срби и као студенти чине већину, први пут у новијој историји стекли услове за религијско-педагошко образовање у духу православног Предања. Даљом подршком кардинала, као покровитеља Католичког теолошког факултета Универзитета у Бечу, покренуте су на истом факултету 2015. године мастер-студије православне религијске педагогије, а од зимског семестра 2022. године отворен је и програм основних студија. Ови образовни

програми, који се изводе у складу са најсавременијим теолошким и педагошким стандардима, у многим својим аспектима су јединствени. Такође, они представљају значајне институционалне оквире, у којима се негује дух Православља на Западу и пружа могућност за дијалог православне теологије са савременим светом као и перспективу за јачање и продубљивање међууниверзитетске сарадње Београда и Беча.

Са Српском Православном Црквом у Аустрији кардинал већ дуги низ година негује веома блиске односе. Они се остварују у виду институционалне сарадње, разних иницијатива и заједничког деловања у аустријском друштву, као и у сталним сусретима са свештенослужитељима и представницима наше Цркве. Свој врхунац ови односи достижу званичним посетама Његове Светости Патријарха српског господина Павла (Стојчевића) 2000. године, а затим и Његове Светости Патријарха српског господина Иринеја (Гавриловића) 2010. године. Том приликом патријарх Иринеј је проглашен за покровитеља чувене аустријске задужбине „Pro Oriente“, која се бави односима и дијалогом са Источним Црквама, и као уважени гост кардинала Шенборна присуствовао је једној врло посећеној и омиљеној манифестацији у част Пресвете Богородице у Градској хали у Бечу. Такође, кардинал Шенборн је 2018. године посетио Београд и патријарха Иринеја и тим поводом се јавно критички осврнуо на објаву рата Аустро-Угарске Србији 1914. године напоменувши, између осталог, да је Србији тада нанесена неправда.

Осим тога, Српска Православна Црква дугује велику захвалност кардиналу Шенборну за његову спремност да Бечка надбискупија дарује два храма Српској православној црквеној општини Светог Саве у Бечу. Кључеви једног црквеног центра предати су 2014. године тадашњем администратору Епархије аустријско-швајцарске Његовом Преосвештенству господину др Иринеју (Буловићу), епископу бачком, а други храм је у септембру 2022. године предат Његовом Преосвештенству господину Андреју (Ћилерцићу), епископу аустријско-швајцарском. Овим великодушним чином надбискупије и догађајем од великог црквеног и националног значаја, отворене су нове могућности за црквену, народну и културну делатност Српске Православне Цркве у Бечу и околини, чиме је и знатно побољшан њен положај.

На основу изнетих заслуга Његове Узоритости кардинала др Кристофа Шенборна у области патролошких истраживања, интердисциплинарне научне сарадње и међуцрквеног дијалога, као и због доказаног пријатељства према Српској Православној Цркви и српском народу, предлажем у име Наставно-научног већа Православног богословског факултета Универзитета у Београду Сенату Универзитета да му додели почасни докторат нашег Универзитета.

У прилогу достављамо кратку биографију и библиографију предложенога кандидата за доктора *honoris causa* Универзитета у Београду.

Са колегијалним поштовањем и најбољим жељама,

декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду,

проф. др Зоран Ранковић

Кратка биографија кардинала др Кристофа Шенборна

Надбискуп бечки др Кристоф кардинал фон Шенборн рођен је 22. јануара 1945. године у замку Скалка (нем. Skalken), у месту Властислав (нем. Watislaw) код Литомјержица (нем. Leitmeritz), у данашњој Чешкој. Гимназију са положеним матурским испитом завршио је 1963. године у Блуденцу, у новој домовини Аустрији. У септембру исте године ступа у Ред проповедника (доминиканци).

Философско и теолошко образовање најпре стиче на Философско-теолошкој високој школи свога реда у Валбербергу код Келна. Студије теологије наставља у Паризу на тада реномираној доминиканској Високој школи Ле-Солшуар (Le Saulchoir). Затим прелази на Универзитет у Бечу где студира философију и психологију. 1972. године издаје докторску тезу о св. Софронију јерусалимском и наставља даље усавршавање из теологије на париском Католичком универзитету (Institut Catholique de Paris). У Паризу се бави и проучавањем византијског и словенског хришћанства на Високој школи за напредне студије (L' École Pratique des Hautes Études). Током академске 1972/1973. године борави на Универзитету у Регензбургу код професора Јозефа Рацингера, потоњег папе Бенедикта XVI, који га прима у кружок својих студената. Формално теолошко образовање окончао је 1974. године одбраном „велике тезе“ (хабилитације) о Христовој икони на Католичком универзитету у Паризу.

По одбрани докторске дисертације прихвата 1976. године позив на Католички-теолошки факултет Универзитета у Фрибуру (Швајцарска), где од 1976. до 1981. године предаје догматику као ванредни, а у периоду од 1981. до 1991. године као редовни професор. Поред тога, на истом факултету предаје од 1978. године и теологију хришћанског Истока.

Препознат као врхунски стручњак из области догматике и као врсан познавалац теологије и историје источног хришћанства, позван је у чланство важних теолошких комисија: од 1980. до 1991. године био је члан Теолошке комисије Швајцарске бискупске конференције; од 1980. до 1987. године швајцарске Православно-римокатоличке комисије за богословски дијалог; 1980. године позван је и у Међународну теолошку комисију при Конгрегацији за доктрину вере; од 1987. до 1992. године вршио је високу и врло одговорну функцију секретара Редакционе комисије за израду Катихизиса Католичке Цркве; једно време био је и члан Мешовите међународне комисије за теолошки дијалог између Римокатоличке Цркве и Православне Цркве.

С обзиром на стручност, углед и високе функције професора Шенборна, папа Јован Павле II га је 1995. године поставио за надбискупа бечког и митрополита Бечке црквене покрајине, а 1998. за кардинала Свете Римске Цркве. У јулу исте године постављен је за председника Аустријске бискупске конференције, којом је председавао до 2020. године. Између осталог, кардинал је и ординариус (епископ) за вернике Католичких Источних Цркава у Аустрији (унијати).

Такође, поред служби и функција у Римокатоличкој Цркви у Аустрији, он је члан највиших тела Римокатоличке Цркве: Дикастеријума за доктрину вере, Дикастеријума

за оријенталне цркве, Дикастеријума за евангелизацију, Дикастеријума за културу и образовање, Кардиналског надзорног одбора Института за религиозне послове (тзв. Ватиканске банке). До 2010. године био је и европски члан савета Генералног секретаријата Синода бискупâ.

Од 1997. године кардинал Шенборн је члан Европске академија наука. До 2020. био је председник надзорног одбора научне фондације „Јозеф Рахингер-Пала Бенедикт XVI“.

До сада је промовисан за почасног доктора америчког Францисканског универзитета у Стубенвилу/Охајо (1997. године), Карловог универзитета у Прагу (1999. године), америчке Доминиканске философско-теолошке високе школе у Берклију/Калифорнија (2002. године), као и румунских универзитета у Букурешту (2000. године), Клужу (2007. године) и Сибињу (2007. године).

Поред тога, он је носилац више аустријских и међународних одликовања и почасни је грађанин Маријацела, најзначајнијег аустријског ходочасничког места.

Такође, члан је више римокатоличких витешких редова: Реда златног руна, Витешког реда Светог гроба у Јерусалиму, Малтешког и Теутонског реда, као и почасни члан неколико аустријских католичких корпоративних академских удружења.

Кратка библиографија кардинала др Кристофа Шенборна

Библиографија кардинала Шенборна је врло богата. Поред дела на матерњем немачком језику, нека његова дела су написана на француском, а нека су преведена на енглески, француски, шпански, португалски, италијански, мађарски, пољски, српски итд. Овде наводимо само оне библиографске јединице, које су кључне за ову Иницијативу:

1. Schönborn, Christoph von, *Sophrone de Jérusalem. Vie monastique et confession dogmatique*, Beauchesne, Paris 1972
2. Albert, Micheline (introduction et traduction française avec la collaboration de Christoph von Schönborn), *Lettre de Sophrone de Jérusalem à Arcadius de Chypre: version syriaque inédite du texte grec perdu*, Patrologia Orientalis 39.2, Brepols, Turnhout (Belgique) 1978
3. Heinzer, Felix/Schönborn, Christoph von (Eds.), *Maximus Confessor. Actes du Symposium sur Maxime le Confesseur*, Fribourg, 2-5 septembre, 1980, Éditions Universitaires Fribourg Suisse, Fribourg 1982
4. Schönborn, Christoph von, *Die Christus-Ikone. Eine theologische Hinführung*. Novalis, Schaffhausen 1984/Wiener Dom-Verlag, Wien 1998 (Schönborn O.P., Christoph von, *L'icône du Christ: fondements théologiques élaborés entre le Ier et le IIe Concile de Nicée (325-787)*, Éditions Universitaires, Fribourg 1976, 1978² (Coll. PARADOSIS XXIV); 3e ed. rev., Éditions du Cerf, Paris 1986)
5. Schönborn O.P., Christoph, *Existenz im Übergang. Pilgerschaft, Reinkarnation, Vergöttlichung*, Johannes, Einsiedeln 1987
6. Schönborn, Christoph/Görres, Albert/Spaemann, Robert, *Zur kirchlichen Erbsündenlehre. Stellungnahmen zu einer brennenden Frage*. Johannes, Einsiedeln 1991;

7. Ratzinger, Josef Kardinal/Schönborn, Christoph, *Kleine Hinführung zum Katechismus der katholischen Kirche*, Neue Stadt, München/Wien 1993
8. Schönborn, Christoph (Konrad, Michael/Weber, Hubert Philipp [Mitarb.]), *Gott sandte seinen Sohn. Christologie*, Amateca, Lehrbücher zur katholischen Theologie, Bd. 7, Bonifatius, Paderborn 2002
9. Andia, Ysabel de (Hg.)/Hofrichter, Peter (Hg.)/Schönborn, Christoph (Vorwort), *Christus bei den Vätern. Forscher aus dem Osten und Westen Europas an den Quellen des gemeinsamen Glaubens*, Pro-Oriente-Studientagung „Christus bei den Griechischen und Lateinischen Kirchenvätern im ersten Jahrtausend“, Wien, 7.-9. Juni 2001, Tyrolia-Verlag, Innsbruck/Wien 2004
10. Schönborn, Christoph, *Wovon wir leben können. Das Geheimnis der Eucharistie*, Herder, Freiburg/Basel/Wien 2005
11. Schönborn, Christoph Kardinal (Weber, Hubert Philipp [Hg.]), *Ziel oder Zufall? Schöpfung und Evolution aus der Sicht eines vernünftigen Glaubens*, Herder, Freiburg/Basel/Wien 2007
12. Schönborn, Christoph, *Der Mensch als Abbild Gottes*, Sankt Ulrich, Augsburg 2008
13. Schönborn, Christoph Kardinal, *Schöpfung und Evolution. Zwei Paradigmen und ihr gegenseitiges Verhältnis*, Wiener Vorlesungen/Picus, Wien 2009
14. Schönborn, Christoph, *Die Lebensschule Jesu. Anstöße zur Jüngerschaft*. Herder, Freiburg/Basel/Wien 2013 (Šenborn, Kristof [prevod prof. dr Rade Kisić], *Isusova škola života. Posticaji da se sledi Hristos*, Beogradska nadbiskupija, Beograd 2018.)